

Kjøttet minnes alt jeg ikke vil huske

- En utforskning av kroppslige erfaringer i materiell kunst

Av Sofie Alm Nordsveen, Materialbasert kunst - Tekstil, KHiO, 2022

«Kjøttet minnes alt jeg ikke vil huske», 2021-2022, Silke, bomull, nylon, perler, kjøttkrok, kjetting

«Dersom kvinner har mislykkes i å skape «allmenngyldig» kunst fordi vi er fanget i det «personlige»,
hvorfor ikke da gjøre det «personlige» allmenngyldig og gjøre det til gjenstand for vår kunst?»¹

-Hannah Wilke

¹ Kraus, «I love Dick»

Innhold

Kjøttet minnes alt jeg ikke vil huske	1
Innhold	5
Det ubehagelige	7
Kjøttets minner	9
Uskjønne innvoller	13
Å finne et «jeg»	15
Hudens sårbarhet	17
Hårets dyrbarhet	19
Levd erfaring	21
Kildeliste:	22

Det ubehagelige

Kroppens hemmeligheter

Kroppen er så grunnleggende for mennesket at den ofte blir glemt. Den er en selvfølge frem til kroppens funksjoner ikke er der lenger, da blir den brått til noe mye større enn bare en kropp. Gjennom materielle undersøkelser utforsker jeg kroppslige erfaringer. Jeg ønsker at skulpturene kan formidle om noe menneskelig i seg selv, til tross for at de er løsrevet fra en menneskelig form. Skulpturene er både gjenkjennelige og ugjenkjennelige på en og samme tid.

Jeg tar for meg ulike måter å se kropp på og hvordan mine arbeider relaterer til kroppslige erfaringer. Mitt hovedfokus er å utforske det kroppslige kjøttet gjennom silke. Jeg bruker tidligere arbeider og undersøkelser for å styrke og vise omfanget av praksisen min. Her inngår blant annet undersøkelser av kropp og objekt i relasjon til hverandre, innvoller gjennom keramikk og hud gjennom strømper. Jeg undersøker også ubehag gjennom å kombinere materialer med ulik status, som silke og hår. Gjennomgående for teksten er nærværet av det subjektive og poetiske i møte med det teoretiske og politiske.

Objektet

Julia Kristeva beskriver objektet som: «*What does not respect borders, positions, rules. The in-between, the ambiguous, the composite. A blurring of boundaries between self and other, which relates to psychoanalytic ideas of the «visceral unconscious» and the «bodily ego»; and the notion of «base materialism», introduced by the dissident concepts of mind/body dualism and our established categories of social taboos through an investigation of degraded elements.*»² Slik jeg ser det kan dette overføres til flere av mine arbeider som i undersøkelsene rundt «jeg-et», tvetydighet og gjennom bruken av hår, som er et materiale forbundet med objekt.

² Ben-Levi, «Object Art: Repulsion and desire in American Art, Introduction», s.7

Det tvetydige

I «*Transgressive Femininity*» skriver Leslie Jones: «*As early as the 1940s, Louise Bourgeois was working with amorphous and biomorphic forms that often suggested female and/or male genitalia.*» *The work of Bourgeois «talks about things we don't want talked about, acknowledges forces we don't want broadcast loudly, and certainly not let loose». It talks about the abject. A critic noted how her work «Nature Study», from 1984 «makes you avert your gaze; you turn away with a sickened feeling... to meet another pair of staring eyes, emblematic of Bourgeois' unflinchingness».*³ Bourgeois evne til å vise det tvetydige og beholde det personlige i verkene sine er en grunn til at jeg setter henne høyt, dette er kvaliteter også jeg forsøker å utforske i eget arbeid.

«Kjøttet minnes alt jeg ikke vil huske», Detaljer, 2021-2022, Silke, Bomull, nylon, perler, kjøttkrok, kjetting

³ Jones, «*Transgressive Femininity: Art and Gender in the sixties and seventies*», s.46-49

Kjøttets minner

«Kjøttet minnes alt jeg ikke vil huske», 2021-2022, Silke, Bomull, nylon, perler, kjøttkrok, kjetting

Innover mot innvollene

I avgangsprosjektet mitt arbeider jeg med naturlig innfarging av silke i kjøttaktige toner gjennom farging med avokado, rødkål, krapp og valnøttskall. Jeg undersøker manipulasjon av tekstil gjennom damp og/eller sting, for å finne strukturer i tekstilet som minner om kroppens egne. Jeg ønsker at skulpturene skal minne om de delene av kroppen vi ikke har tilgang på, som vi ikke føler noen tilknytning til. En del av arbeidene mine tar opp temaer knyttet til vold, forvoldelse eller innvoll i forbindelse med kroppen i et forsøk på å identifisere hva jeg-et er og hvor i kroppen det eksisterer. Innvollene har blitt viktige i min praksis og jeg ser de som deler av kroppen som jeg kan identifisere meg med når alt annet føles fremmed.

Hva er kjøtt?

Kjøttet befinner seg på grensen mellom det anonyme og det personlige, mellom det levende og det døde.⁴ På engelsk har man to begreper for kjøtt, «meat» og «flesh». Når jeg bruker ordet kjøtt er det sistnevnte jeg referer til. «Flesh» kan også leses som en verdenskropp, som betyr at vi er forbundet med andre gjennom kroppen. Kroppen er ikke bare personlig, men også felles menneskelig.⁵ I «*Vad är kött?*» blir det skrevet at den hverdagslige betydningen av kjøtt er: "*myk, kroppslig masse, sårbar og bløt menneskelig kropp*». Altså er kjøtt det samme som kropp, men begrepet innebærer også andre egenskaper enn det vi forbinder med ordet kropp. Den største forskjellen er antakelig at der kropp ofte leses som det ytre, leses kjøttet mer som det indre. Ordene kan definitivt overlappes hverandre, men det er et bevisst valg når jeg bruker ordet kjøtt fremfor kropp.

Huden byttes ut, arrene blir

Det sies at kroppen bytter ut alle cellene hvert syvende år. Dette er ikke sant, men i mange år var dette en «sannhet» som ga meg mye trøst. Det er et vakkert bilde, at du kan bli gjenfødt, dessverre er dette bare et gjennomsnitt. Noen celler endrer seg aldri, andre byttes ut etter bare noen timer. Huden byttes ut ofte, omtrent hver fjortende dag. På et vis er det mange år siden du berørte meg. Arrene er en del av huden min, men de vil aldri helt forsvinne. De eksisterer som en påminnelse om all smerten som er båret. Skjelettet, søylen som bærer oss gjennom livet skiftes hvert femtende år, grunnmuren byttes. Øynene, hjernen og dna-et blir aldri nytt. De vet alt, tar vare på alle minnene.

⁴ Dalberg, «Vad är kött?»

⁵ Engelsrud, «Hva er kropp?»

Forræderi og forråtnelse

Arbeidets tittel er «Kjøttet minnes alt jeg ikke vil huske» og reflekterer rundt hvordan kroppen kan huske minner du selv har fortrenget eller ønsker å fortrenge. Hvordan traumer lagres i kroppen og reagerer mot ens egen vilje. Hemingway skrev at kramper er som å bli forrådt av egen kropp⁶. Jeg vil også hevde at det er forrædersk av kroppen å minne meg om vonde ting fra fortiden, i mot min vilje. Minnene som lagres i kjøttet vil kun oppløses av kroppens egen forråtnelse.

Samle flater

På latin finnes begrepet «incarnare»⁷, som betyr bli til kjøtt, eller bli til menneske. For meg betyr incarnare å gi liv til et arbeid og la det fortelle en historie. Stinget kan sy deler sammen, gjennsy en kropp og skape en form. Det å sy minner meg om de stingene jeg en gang hadde under foten som barn. Stingene strakk seg over åpningen eller såret for å samle de to flatene. Når jeg syr sammen deler til en større enhet kunne det vært reparerende. Stingene skal ikke reparere, ikke helbrede, ikke gro. Stingene skal bare være, ene og alene for seg selv.

Nærhet til materialet

Hånd sømmen er personlig tilknyttet materialet. Du må bruke egen styrke og egne føringer for å forme skulpturene. Metoden er både kroppslig og taktil. Du har ingen mellomledd foruten nålen som bryter gjennom tekstilet og tråden som binder det sammen. Tekstilet ligger brettet ut over deg som et beskyttende lag mens hånden danser over tekstilet og lagrer spor fra din personlige rytmikk.

På «Kunstpodden»⁸ snakket tekstilkunstner Elisabeth Haarr om håndens språk, hun forklarte at ved å bruke hånden fremfor maskinen vil du alltid få en liten skjelving, en ustemt tone, og at dette er noe en ikke kan oppnå gjennom maskin-sting. Hånd sømmen er som en hilsen fra meg til deg. Disse refleksjonene ga enorm gjenklang i meg, og er noe jeg føler er sant også i eget arbeid. Det er noe ved de små ujevnhhetene som gir sømmen personlighet.

⁶ Hemingway, «Den gamle mannen og havet»

⁷ Dahlberg, «Vad är kött»

⁸ Holt, «Kunstpodden», Elisabeth Haarr

Om silke

«I én meter silke finnes det uendelige verdensrom». Slik skriver Lu Chi. Han skriver det kinesiske ordet for silke, maler det med penselen sin, formodentlig som så ofte før nettopp på silke. (...) Lu Chi har selvfølgelig saktens kunnet skrive ordet silke på silke uten å tenke på silkeormen; men like ofte har han tenkt på den, og kanskje særlig på dens larver, silkelarven, som lever av morbærtrees blader, og på dens silkespinn i hvilket den forpupper seg i en liten kokong. Det utvendige spinnnet er nokså sammenfiltret, det innvendige nærmest pergamentaktig, og det mellomste det fineste til silkeproduksjonen, og alt sammen utgjør én sammenhengende silkestråd på ca. 4000 meter.»⁹

Ubehaget

Silken rakner, fargen blekner, strukturen svinner. Skjørheten i silken og skjønnheten i det som er forgjengelig er gjennomgående i mine arbeider. Selv en liten værendring kan medføre at den endres. Silkens kvaliteter som gjennomskinnelig og glansfull er kanskje det jeg finner mest tiltalende ved den. Jeg synes det er interessant hvordan et materiale som er så opphøyd som silken, som ansees som vakkert og dyrebart, kan bli lest som noe helt annet dersom en tilfører et snev av ubehag. For noen vil kanskje vissheten om dens skaper, larven være ubehag nok, men gjennom å skape andre assosiasjoner kan silken fremmedgjøres fra sin opprinnelige status. Den blanke, myke silken i møte med det kalde, harde metallet. Plutselig er ikke silken bare et vakkert tekstil, men på kjøttkroken minner det forunderlig mye om slakt. Denne iscenesettelsen gjør meg usikker på om det er greit å fremdeles synes at silken er vakker.

⁹ Christensen, «Hemmelighetstilstanden», *Silken, rommet, språket, hjertet*

Uskjønne innvoller

«Du tok pusten fra meg», 2020-2021, Glasert steingods og silke, 73x120

Forfengelig forgjengelighet

Kroppen har vært til forundring for menneske i all tid, men ikke alle trekkes mot alt som finnes inne i kroppen. For mange er det en påminnelse om egen sårbarhet og dødelighet, at vi er forgjengelige. Jeg synes dualiteten i vår oppfattelse av oss selv illustreres godt i dette dikt-utdraget: «*Visdom som halter med en torn stukket inn i hælen? Harmoni revet i filler av et hav i opprør? Skjønnhet som skuler uskjønne innvoller og Godhet - hvorfor med denne skyggen som den ikke hadde før?*»¹⁰

Kroppens mekanismer

I dualistisk teori skiller filosofen René Descartes på det fysiske og det psykiske i mennesket. Kroppen blir ansett som et objekt som tar plass i det fysiske rom. Den sammenliknes med et maskineri, hvor kroppen fungerer som noe eget, uavhengig av tankene. I den fenomenologiske filosofien til Maurice Merleau-Ponty skriver han at det synlige ved kroppen er det som er personlig. Det usynlige er kroppens mekanismer og blir ansett som upersonlige. De to filosofene er sterkt uenige i synet på kroppen. Descartes mener maskineriet er kroppen i seg selv, mens Merleau-Ponty mener at det kun er de indre mekanismene som er maskinelle fordi disse mekanismene ikke styres av viljen, slik som pusten, hjerteslagene og fordøyelsen.

Det pustende organ

«Du tok pusten fra meg» er en håndbygget keramisk skulptur løst basert på et pusterør (trachea). Den åpne pølseteknikken likner på bruskringer og den blå og rosa glasuren gir assosiasjoner til muskler og sener. For at tekstilet skulle kunne festes til skulpturen laget jeg mange små hull med en nål før leiren var tørr, så tekstilet kunne sys fast på utsiden og stingene kunne ligge skjult på innsiden av skulpturen. Tekstilet er farget med skall og sten fra avokado og er manipulert ved å binde klinkekuler fast og så dampe stoffet. Tekstilet på innsiden er både manipulert og drapert, og limt til den ikke-glaserte overflaten. Arbeidets tittel referer til pusterørets funksjoner som en del av vårt pustende organ, men kan også referere til en romantisk eller voldelig hendelse som skaper en form for ubehag. Arbeidet balanserer mellom harde og myke materialer, og en kan undre seg om tekstilet er der for å beskytte eller om det er kvelende.

¹⁰ Szymborska, «Livet er den eneste måten,» Platon, eller hvorfor

Å finne et «jeg»

«Ingenting er lenger mitt», 2021, Glasert steingods, tau, variable størrelser

Det tapte

Jeg prøver å finne ut av hva «jeg» er, jeg mistet det et sted på veien. Vet ikke om det ble forlagt, bortgjemt, bortgitt eller fratatt. Jeg prøver å finne «jeg» på de rareste steder. Finnes det noe «jeg» her inne, i rommet, i hendene, i ansiktet? Leter over alt, roper etter «jeg». Finnes det kanskje på huden, under tungen, eller hva med mellom tærne? Ikke noe der heller. Har «jeg» blitt gjemt bort? Buken åpnes opp så letingen kan fortsette. Finnes det noe «jeg» her inne? Tarmene dras ut, hjertet undersøkes, og der inne, i milten, i leveren og i en liten åre finnes det noe som kan minne litt om det som kunne ha vært meg.

Uberørte organer

Merleau-Ponty hevder at ansiktet og hendene er de mest personlige kroppsdelene vi har. Jeg undres om også innvollene kan være bærere av «jeg-et» på lik linje med andre kroppsdelene. I et forsøk på å ta et oppgjør med hvordan jeg ser kroppen min i relasjon til jeg-et, henger jeg kroppsdelene i renneløkker fra taket for å minnes at også disse er både vitale og umistelige. Kanskje hjertet, lungene eller nyrene dine er bærere av de mest autentiske delene, da de er uberørt av andre? Kanskje det er i de mer upersonlige delene av oss «jeg-et» finnes?

Eierskap

«Ingenting er lenger mitt» er en serie bestående av tre håndbygde, keramiske objekter som kan ses i tilknytning til kroppslige fenomener som bryster, lunger, hjerte eller nyrer. De tvetydige formene gjør at skulpturene kan oppfattes som ulike kroppsdelene avhengig av ditt ståsted. De har alle den samme røde glasuren, men bare en er fullstendig dekket av den. Den minste skulpturen har et lag med hvit, krympende glasur over rød glasur. Dette skaper en struktur som kan minne om fettvev. I dette arbeidet ønsket jeg å utforske det tvetydige og hvordan vi ser kroppen i relasjon til «jeg-et». Gjennom tittelen forsøker jeg å reflektere rundt hva som skjer når kroppen ikke tilhører deg lenger.

Hudens sårbarhet

«Under huden demrer smerten», 2020-2021, Nylonstrømper og nylontråd, 200x200

Det som er mistet

Mine arbeider tar ofte opp temaer rundt det å miste eierskap over egen kropp. Det vises spesielt i arbeidene som omhandler hud. Huden er kroppens kontaktflate mot omverdenen og er mest sårbar for ytre påvirkning. I arbeidene mine er huden sjelden knyttet til et menneske, men fremstår som et materie i seg selv for å understreke ubalansen mellom den ytre verden og egen kropp. Jeg vet ikke om « huden » i arbeidet er løsrevet fra kroppen eller kroppen er frarøvet huden, uansett er noe mistet og begge står igjen som mer sårbare enn utgangspunktet.

Sårkanter

Huden min er så øm og sårbar. Jeg trenger å bli mer hardhudet. Herder meg selv fra omverden ved å trekke på meg nylonstrømper. Hvordan skaffe tykkere hud? Kanskje jeg må miste den jeg allerede har? Kanskje løsningen ikke er å få tykkere hud, men ny hud? Jeg preller den av, del for del, syr den sammen. Flatene vil ikke gro, huden kan ikke heles. Det er bare sårkanter uten sårvæske. Stingene er ikke nok til å binde de sammen, bare sårvæsken kan helbrede huden. Denne huden kjennes ikke lenger ut som min. Om jeg spiser litt sårvæske, kan jeg da heles også på innsiden?

Frankensteins monster

«Under sømmene demrer smerten» utforsker nylonstrømper som en metafor for hud. Strømpene er arvet fra kvinner i mitt nærmiljø. Jeg ønsket å beholde sårene som eksisterte i strømpene og vise sårbarheten som finnes i materialet. Det kjentes ut som om jeg parterte strømpene for å så sy de sammen gjennom kirurgiske sting (suture) med deler som ikke var tilpasset hverandre. Tråden er et fiskesnøre som jeg farget sort for å etterlikne sutur. Arbeidets størrelse er 2x2 meter, som er den gjennomsnittelige mengden hud et menneske har. Arbeidet ble montert slik at det kan ses fra begge sider, både innside og utside. Huden har ingen bakside, da den ikke er vendbar, så det føles naturlig å fremvise det på denne måten og bruke disse begrepene. Gjennom å skape en innside forsøkte jeg å lage et lunt rom som kunne oppfattes som en beskyttelse fra omverdenen.

Hårets dyrbarhet

«Det som forlattes sammenveves», 2021, Silke og hår på silke, 24x600

Søsterhår

Håret, døde celler som får bli noe nytt, faller av og blir til støv. To mennesker med samme gener, men helt forskjellig hår. Det samler seg i tuster og jeg plukker det opp. Jeg kan se hvem som dusjet sist basert på håret som ligger igjen i sluket, ved å se nærmere på det for å se om det er krøllete eller ikke. Det er bare oss to nå, det er vi som må passe huset, passe på hverandre. Vi blir voksne, vi flytter fra hverandre, plutselig savner jeg håret ditt i sluket. Jeg kommer innom får å stusse tuppene dine, tar med meg håret hjem i en lokk, slik som foreldrene våre gjorde med babyhåret. Jeg legger det i et skrin, som om det var en skatt i en skattekiste. Etter mange turer med saksen i vesken fyller skrinet seg opp. Jeg bestemmer meg for å ta håret i bruk. Veve det sammen med den fineste silken jeg kan finne.

Identitet og tilhørelse

«Det som forlattes sammenveves» er vevd i ulike kvaliteter av silke som varierer fra helt matte til mer glansfulle overflater. Renningen utgjør 6 meter bestående av råsilke og innslaget er delt inn i tre seksjoner vevd i kypert-binding. Alle bestående av spunnet silke og menneskehår som er mitt eget og min søsters. Det ene er lyst og rett, det andre er mørkere og krøllete. Håret sier noe om identitet og tilhørelse. Den midterste seksjonen har en annen kvalitet enn de andre, men er fremdeles på den skinnende siden av spekteret. På hver side av seksjonene er det «fragmenterte» partier vevd med innslagsrips. Her vises kontrastene mellom det skinnende og det matte tydeligere. Ved å kombinere håret og silken ønsket jeg å utforske hvordan materialer med ulik status påvirker hverandre. Håret er ofte sett som skittent eller som avfall, mens silken sees som noe rent og kostbart.

Uten aggresjon

Gjennom tittelen ønsket jeg å si noe om å falle inn og ut av sammenheng, og sette lys på symboler som allerede eksisterer i arbeidet, som at historiene til hårets eiere veves sammen. Hår uten kropp viser til tap, men er det håret som har mistet kroppen eller kroppen som har mistet håret? Om kunstneren Anne Wilson og hennes arbeide med hår blir det skrevet: *«It is not simply abject or horrific, it is elegant, eloquent raging, with disquieting grace. Without aggression, without the pain of attack. It is a rightful catharsis of past and present.»*¹¹ Dette er noe som resonnerer hos meg, og som jeg har forsøkt å ta med meg i dette arbeidet.

¹¹ Porges, «Portfolio Collection, Vol. 6: Anne Wilson (USA)»

Levd erfaring

Maktesløsheten i å være en kropp

Min fascinasjon for kropp stammer fra mye oppsamlet frustrasjon og en maktesløshet rundt hva kropp er og hva en kropp kan bli utsatt for. Jeg påvirkes mest av egne erfaringer, men også sterkt av personer som står meg nært. Det å være menneske betyr også at man kan utsettes for vold, sykdom, maktesløshet eller død. Som samfunn er vi dårlige til å kommunisere disse problemene, og mange tror de står alene om å føle det de føler. Jeg bruker mine egne erfaringer i arbeidene og jobber selvbiografisk. Ofte blander jeg sammen historier i arbeidene slik at de kan romme flere tanker og idéer på en og samme tid.

Kjærlighetsbrev til medsøstre

I mange år har jeg kalt meg selv feminist, men har unngått å kalle arbeidene mine feministiske i redsel for at budskapet skal forkastes som noe som ikke angår alle. I fare for å begrense arbeidene til kun omhandle kvinner og frata andre deres inngang og frie assosiasjoner. Fordi jeg arbeider selvbiografisk og min levde erfaring er som kvinne vil arbeidene preges av dette, slik som kunstner og feminist Hannah Wilke beskriver i sitatet innledningsvis.

Mens jeg formet noen bryster i leire som jeg trodde handlet om å miste eierskap over kroppen, innså jeg at det også hadde en annen betydning. Det var en kjærlighetserklæring til mine medsøstre, et ønske om samhold. Et kjærlighetsbrev til alle som står alene med blødende sår og rasende sinne. Jeg innser at dette er gjennomgående i flere av arbeidene mine som har oppstått den siste tiden. Strømpene som har blitt arvet for å beskytte, fragmentene i silke som binder søstre sammen og de røde brystene som viser kvinners sårbarhet og styrke. Det jeg trodde handlet om å miste sin egen kropp handlet også om å gi et rom til andre hvor de kunne føle seg sett — som en håndstrekning til andre med liknende erfaringer.

Kildeliste:

- Ben-Levi, J., Taylor, S. «Abject Art: Repulsion and desire in American Art, Introduction», Withney Museum of American Art, 1993
- Christensen, Inger, «Hemmelighetstilstanden, Essay», Pax, 2017
- Dahlberg, Helena, «Vad är kött? Kroppen och människan i Merleau-Pontys filosofi», Glänta Produktion, 2013
- Engelsrud, Gunn, «Hva er kropp?», Universitetsforlaget, 2006
- Hemingway, Ernest, «Den gamle mannen og havet», Gyldendal Norsk Forlag, 1970
- Holt, Cecilie Tyri, «Kunstpodden», Elisabeth Haarr, Flink Pike, 2021
- Jones, Leslie C., «Transgressive Femininity: Art and Gender in the sixties and seventies», Withney Museum of American Art, 1993
- Kraus, Chris, «I love Dick», Tuskar Rock, 2015
- Kristeva, Julia, «Powers of Horror: An essay on Abjection» Leon S. Roudiez, trans., New York: Columbia University Press, 1982
- Porges. T, Gordon H., «Portfolio Collection, Vol. 6: Anne Wilson (USA)», Teols Art Publishing, 2001
- Szymborska, Wislawa, «Livet er den eneste måten», Tiden, 2013